

POSTANOWIENIE

Dnia 13 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon

w sprawie **M. F. i F. M.**,
oskarżonych o przestępstwo z art. 178b k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu,
w dniu 13 kwietnia 2023 r.,
sprawy o wyłączenie SSN Joanny Lemańskiej od rozpoznania na podstawie art. 41
§ 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. i art. 29 § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o
Sądzie Najwyższym sprawy o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka

p o s t a n o w i ł:

wyłączyć sędziego Sądu Najwyższego Joannę Lemańską od udziału w sprawie wniosku o zbadanie niezawisłości i bezstronności sędziego Sądu Najwyższego Antoniego Bojańczyka (sygn. akt V KB 9/22).

UZASADNIENIE

W dniu 23 listopada 2022 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek SSN Bohdana Bieńka o wyłączenie SSN Joanny Lemańskiej od rozpoznania sprawy V KB 9/22, o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka od rozpoznania kasacji wniesionych przez Prokuratora Generalnego w sprawie V KK 182/22 na niekorzyść M. F. i F. M., oskarżonych z art. 178b k.k. Wobec wymienionych osób Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku postanowieniem z dnia 4 marca 2021 r., w sprawie II K 98/20, umorzył postępowanie, a Sąd Okręgowy w Gdańsku, postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2021 r., w sprawie V Kz 477/21, utrzymał to orzeczenie w mocy.

Uzasadniając swój wniosek SSN Bohdan Bieniek zwrócił uwagę, że wylosowana do rozpoznania tej sprawy SSN Joanna Lemańska jest sędzią powołanym do Sądu Najwyższego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018, poz. 3, zwanej dalej n-KRS). Tymczasem ze stanowiska obrońców, którzy złożyli wniosek o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka, wynika, że ich zdaniem rozpoznanie sprawy przez sędziów powołanych przez n-KRS pozostaje w sprzeczności z prawem do niezależnego i niezawisłego sądu.

SSN Bohdan Bieniek podkreślił również, że każdy sędzia wylosowany do kolegiального składu sądu powinien zwrócić uwagę, czy tak ukształtowany sąd zapewnia stronom prawo do niezawisłego i niezależnego sądu. W uchwale połączonych trzech izb Sądu Najwyższego - Izby Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNKW 2000 nr 2, poz. 1, OSNC 2020 nr 4, poz. 34) przesądzono, że udział takiej osoby w składzie Sądu Najwyższego prowadzi w każdym przypadku do nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Wnioskodawca powołał się także argumenty przemawiające za stwierdzeniem, że wymieniona uchwała - w związku z nadaniem jej mocy zasady prawnej - wiąże każdy skład sądu, pomimo odmiennego stanowiska Trybunału Konstytucyjnego zawartego w wyroku z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK-A 2000, poz. 61). W związku z tym należy podjąć wszelkie środki zapobiegające nieprawidłowej obsadzie sądu. Jednocześnie zaniechanie ich podjęcia może narazić Polskę na odpowiedzialność odszkodowawczą.

W dniu 5 grudnia 2022 r. do akt sprawy dołączone zostało oświadczenie SSN Joanny Lemańskiej z dnia 30 listopada 2022 r., w którym stwierdziła ona brak podstaw procesowych do orzekania o wyłączeniu sędziego na podstawie wniosku innego sędziego oraz na incydentalny charakter postępowania w przedmiocie wyłączenia sędziego. Przemawia on za brakiem zastosowania w takim postępowaniu art. 41 k.p.k. oraz art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wbrew twierdzeniom zawartym w oświadczeniu SSN Joanny Lemańskiej wiele argumentów przemawia za szerokim rozumieniem pojęcia „sprawy” na gruncie zarówno przepisów Kodeksu postępowania karnego, jak i ustawy o Sądzie Najwyższym. Przede wszystkim w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wyrażono stanowisko, że reguły wyłączenia sędziego służą budowaniu społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 20 lipca 2004, SK 19/02, OTK-A 2004 nr 7, poz. 67; z dnia 24 czerwca 2008 r., P 8/07, OTK-A 2008 nr 5, poz. 84). Mając przy tym na uwadze brak ustawowej definicji pojęcia sprawy, ten argument przemawia za potrzebą jej szerokiego rozumienia odnoszonego także do postępowania w przedmiocie wyłączenia sędziego na podstawie art. 41 k.p.k. i art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym.

Przechodząc do trybu wyłączenia sędziego na wniosek innego sędziego zasiadającego w składzie sądu, to prawdą jest, że przepisy nie przewidują wprost takiego trybu wyłączenia sędziego. Niemniej jednak poza sporem jest, że zgodnie z art. 42 § 1 k.p.k. wyłączenie sędziego dopuszczalne jest także z urzędu. W związku z tym wniosek złożony przez SSN Bohdana Bieńka potraktować należy jako sygnalizację okoliczności, która powinna skłaniać do rozważania orzeczenia o wyłączeniu sędziego z urzędu. Nie ma przeszkód, aby taka sygnalizacja pochodziła od sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy. Na sądzie, w tym sędziach zasiadających w jego składzie, bezspornie ciąży obowiązek troski o rzetelność postępowania karnego. Jej istotnym elementem jest prawo do rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny sąd. Dlatego w sytuacji, gdy istnieje ryzyko rozpoznania sprawy przez sąd, którego skład nie zapewnia realizacji wymienionych gwarancji procesowych, konieczne jest podjęcie wszelkich działań służących zapewnieniu prawa do sądu stronom postępowania, w tym poinformowania o istnieniu okoliczności uzasadniających wyłączenie innego sędziego zasiadającego w tym samym składzie sądu.

Jeśli zaś chodzi o merytoryczne podstawy do wyłączenia SSN Joanny Lemańskiej w badanej sprawie, to zgodzić należy się ze stanowiskiem SSN Bohdana Bieńka, że jej obecność w składzie Sądu Najwyższego rozpoznającego sprawę o wyłączenie SSN Antoniego Bojańczyka podważałaby zaufanie do

wymiaru sprawiedliwości. Bez względu na to, jakiego charakteru okoliczność dotyczyłaby SSN Joanny Lemańskiej, to fakt, że ta sama okoliczność dotyczy SSN Antoniego Bojańczyka, wobec którego sformułowano wniosek o wyłączenie właśnie w związku z tą okolicznością, przemawia za stwierdzeniem, że jej udział w rozpoznaniu tej sprawy wywoływałby uzasadnioną wątpliwość co do jej bezstronności. Rozstrzygałaby bowiem pośrednio wbrew powszechnie obowiązującej zasadzie zgodnie, z którą nie można być sędzią we własnej sprawie (*nemo iudex indoneus propria causa*). Co do trafności tej reguły i niezbędności jej respektowania w każdym rzetelnym procesie nie sposób mieć uprawnionych zastrzeżeń.

Równocześnie też nie ulega wątpliwości, że problem zgłoszony w piśmie SSN Bohdana Bieńka dotyczący powołania SSN Joanny Lemańskiej na skutek uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 20189.3) był przedmiotem obszernej analizy, tak w uchwale połączonych trzech Izb Sądu Najwyższego przytoczonej wcześniej, z dnia 23 stycznia 2020 r., która to uchwała ma moc zasady prawnej, jak też w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022, z.6, poz. 22. To z pewnością samoistnie czyni zgłaszane w niniejszym postępowaniu wątpliwości „uzasadnionymi”. Tym bardziej, że zgodzić należy się z SSN Bohdanem Bieńkiem, że potwierdzeniem trafności zajętego w wspomnianej uchwale trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego stanowiska jest wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 7 maja 2021 r., w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce (skarga nr 4907/18).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[f.n]

